

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Природничо-економічний факультет

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

В. А. Дубінський

«27» серпня 2024 р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИК

галузь знань: **24 Сфера обслуговування**

спеціальність: **242 Туризм і рекреація**

підготовки: **бакалавра**

форма навчання: **денна**

Хоптяр А. Ю., Опря Б. О., Ковтуник І. І. Наскрізна програма практик здобувачів вищої освіти спеціальності 242 Туризм і рекреація, ступеня вищої освіти «бакалавр» денної форми навчання. Кам'янець-Подільський, К-ПНУ, 2024. 28 с.

Наскрізна програма практики здобувачів вищої освіти галузі знань 24 Сфера обслуговування за спеціальністю 242 Туризм і рекреація ступеня вищої освіти «бакалавр» складена згідно освітньо-професійної програми, Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція) (п. 4.4) і Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), а також освітньо-професійної програми «Туризм» та навчального плану спеціальності 242 Туризм і рекреація.

Укладачі програми:

Хоптяр А. Ю. – к. і. н., старший викладач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,

Опря Б. О. – к. і. н. доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,

Ковтуник І. І. – к. геогр. н., старший викладач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи.

Затверджено на засіданні кафедри туризму та готельно-ресторанної справи

Протокол No 10 від «26» серпня 2024 року

Схвалено радою з науково-методичної роботи і забезпечення якості вищої освіти природничо-економічного факультету

Протокол No 8 від «26» серпня 2024 року

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	3
1.1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ	3
1.2. ВИДИ ПРАКТИК, ТЕРМІНИ ПРАКТИК, ВИД ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	4
2. ЗМІСТ ПРАКТИК	5
3. ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ	19
4. БАЗИ ПРАКТИК	20
5. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ	21
6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ	22
7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	24

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Наскрізна програма практики здобувачів вищої освіти галузі знань 24 Сфера обслуговування за спеціальністю 242 Туризм і рекреація ступеня вищої освіти «бакалавр» складена згідно освітньо-професійної програми, Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція) (п. 4.4) <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view> і Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція) https://drive.google.com/file/d/0B_EBvdN4dQSI5DVIV04waWZvbW5xVnM2Mmd5Y1FLdi1rUC0w/view?resourcekey=0-tYSPd5dBX2-ZMCs1ShozJA, а також освітньо-професійної програми «Туризм» та навчального плану спеціальності 242 Туризм і рекреація.

Сучасні умови розвитку сфери послуг зумовили необхідність підвищення якості підготовки фахівців зі сфери туризму. В умовах, які характеризуються безперервними змінами соціально-економічного середовища, в умовах війни, потрібна швидка адаптація молодих фахівців до виробничих ситуацій.

Діяльність із надання послуг носить загальний, комплексний характер, враховує природно-географічні, історико-культурні, демографічні, національні, культурні, інфраструктурні особливості, а також індивідуальні потреби споживача (гостя). Фахівці зі сфери туризму повинні бути готовими до реалізації новацій в області технологій, соціально-культурного сервісу, вести самостійну науково-виробничу діяльність.

1.1. *Головною метою практичної підготовки студентів є систематизація і розширення теоретичних знань, умінь та навичок студента в розв'язанні конкретних завдань, що входять у коло обов'язків фахівців із туризму.*

В своїй діяльності вони вирішують широке коло завдань, пов'язаних із дослідженням стану туристичного бізнесу, підвищенням ефективності роботи туристичного підприємства, пошуком шляхів виходу підприємства з кризових ситуацій, обґрунтуванням вживаних управлінських рішень. Для успішного вирішення завдань необхідне розуміння студентами ролі туристичного підприємства в умовах ринкової конкуренції та розвитку сфери обслуговування.

Практична підготовка студентів є складовою частиною освітнього процесу і спрямована на оволодіння студентами системою професійних умінь та навичок, а також на отримання первинного досвіду професійної діяльності і має сприяти саморозвитку студента. Практична підготовка покликана не лише забезпечити формування професійних умінь та навичок, але й здобути професійні здібності і набути риси особистості фахівця зі сфери туризму.

Практика студентів є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти та проводиться на оснащених відповідним чином базах практик, а також на сучасних підприємствах і в організаціях різних галузей господарства та освіти.

Наскрізна програма практик забезпечує єдиний комплексний підхід до організації практик, їх системність, неперервність та послідовність навчання студентів.

1.2. Освітньо-професійною програмою «Туризм» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм і рекреація» галузі знань 24 Сфера обслуговування передбачено проходження здобувачами вищої освіти *таких видів практик: є*

1) навчальної практики «Вступ до фаху», (ООК 31.01); 6 кредитів ЄКТС, 180 навчальних годин; термін проведення: 5-й, 6-й, 7-й, 8-й тижні; тривалість: 4 тижні; форма підсумкового контролю: залік.

2) виробничої туристичної практики, (ООК 31.02); 6 кредитів ЄКТС, 180 навчальних годин; термін проведення: 39-й, 40-й, 41-й, 42-й тижні; тривалість: 4 тижні; форма підсумкового контролю: диференційований залік.

3) виробничої переддипломної практики, (ООК 34.03). 6 кредитів ЄКТС, 180 навчальних годин; термін проведення: 21-й, 22-й, 23-й, 24-й тижні; тривалість: 4 тижні; форма підсумкового контролю: диференційований залік.

2. ЗМІСТ ПРАКТИК

Навчальна практика «Вступ до фаху», (ООК 31.01); 6 кредитів ЄКТС, 180 навчальних годин; термін проведення: 5-й, 6-й, 7-й, 8-й тижні; тривалість: 4 тижні; форма підсумкового контролю: залік.

За освітньо-професійною програмою «Туризм» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм і рекреація» галузі знань 24 Сфера обслуговування передбачено забезпечення наступними компетентностями:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 04 здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу;

ЗК 12 навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності(СК):

СК 15 знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності;

СК 22 розуміння принципів, процесів і технологій організації суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 02 знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук;

ПРН 12 застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг;

ПРН 14 проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.

Метою навчальної практики «Вступ до фаху» є ознайомлення студентів з основними засадами професійної діяльності у сфері туризму, розвиток початкових професійних навичок, формування розуміння специфіки роботи в галузі, а також

закріплення теоретичних знань, отриманих під час навчання. Практика спрямована на адаптацію студентів до професійних вимог і підготовку до подальшого оволодіння фахом шляхом занурення в реальні умови професійної діяльності.

Завданнями навчальної практики «Вступ до фаху» є:

- ознайомлення з професійною діяльністю: ознайомити студентів із сучасними тенденціями, структурами та особливостями туристичної галузі і її взаємодією з іншими сферами економіки;

- формування первинних професійних навичок: забезпечити практичне освоєння базових функцій, які виконують фахівці у сфері туризму, таких як планування турів, робота з клієнтами, організація туристичних послуг тощо;

- оволодіння навичками роботи з інформацією: навчити студентів працювати з туристичною документацією, інформаційними джерелами, а також використовувати сучасні інформаційні технології в галузі туризму;

- розвиток навичок міжособистісної комунікації: сприяти розвитку комунікаційних навичок та вміння працювати в команді, взаємодіяти з колегами, партнерами і клієнтами;

- знайомство з організаційними аспектами роботи: ознайомити студентів з організаційною структурою підприємств туристичної індустрії, їх управлінськими процесами, а також особливостями корпоративної культури;

- вивчення правових та нормативних аспектів: сприяти засвоєнню основних правових вимог, стандартів і регламентів, що регулюють діяльність туристичних підприємств;

- підготовка до подальшого професійного навчання: допомогти студентам сформувати чітке розуміння майбутніх професійних вимог та підготувати їх до подальшого навчання і вдосконалення фахових знань та навичок;

- аналіз особистих професійних інтересів: стимулювати рефлексію студентів щодо власних професійних інтересів і можливих напрямків подальшого розвитку в галузі туризму.

Зміст навчальної практики «Вступ до фаху»

Студенти в процесі проходження навчальної практики «Вступ до фаху» ознайомлюються з організаційною структурою, особливостями функціонування

підприємства, де проводиться практика, які відображаються у формах, меті, засобах, методах організації діяльності, професійних цінностях, традиціях тощо.

Практика проводиться в декілька етапів.

На першому етапі здійснюється спрощене узагальнення теоретико-методологічних основ у контексті системного бачення концепції організацій у контексті системного підходу до поняття організації, розуміння організаційної структури, основних функцій, діючої системи управління підприємством, організації рекламно-інформаційної діяльності тощо.

На другому етапі відбувається вивчення структури закладу (ів), де проводиться практика, його мети та основних завдань, організаційних засад діяльності.

На третьому етапі студент-практикант повинен зосередитися на вивченні основних функцій, професійних вимог до фахівців туризму – працівника підприємства, де проводиться практика, знань, умінь, професійних функцій, особистісних характеристик, а також вимог до культурного й етичного рівня працівника.

На четвертому етапі відбувається самостійна робота студентів під час реалізації того чи іншого конкретного завдання.

На п'ятому, заключному, етапі студенти підводять підсумки проходження практики з обов'язковим написанням письмового звіту практики, заповнення щоденника та виконання індивідуального завдання.

Екскурсії під час практики проводяться з метою надбання студентами найбільш повної уяви про бази практик, їх структуру, взаємодію її окремих підрозділів, діючу систему управління. Екскурсії здійснюються на підприємствах індустрії туризму і готельно-ресторанних господарств.

Після закінчення терміну навчальної практики «Вступ до фаху» в готельно-ресторанних комплексах, студенти звітують про виконання завдань програми. Звіт має відображати результати теоретичної та практичної діяльності студента впродовж навчальної практики.

Виробнича туристична практика, (ООК 31.02); 6 кредитів ЄКТС, 180 навчальних годин; термін проведення: 39-й, 40-й, 41-й, 42-й тижні; тривалість: 4

тижні; форма підсумкового контролю: диференційований залік.

За освітньо-професійною програмою «Туризм» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм і рекреація» галузі знань 24 Сфера обслуговування передбачено забезпечення наступними *компетенціями*:

Інтегральна компетенція (ІК):

Здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетенції (ЗК):

ЗК 01 здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 02 здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

ЗК 03 здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

ЗК 04 здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу;

ЗК 06 здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 07 здатність працювати в міжнародному контексті;

ЗК 08 навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

ЗК 12 навички міжособистісної взаємодії;

ЗК 13 здатність планувати та управляти часом;

ЗК 14 здатність працювати в команді та автономно.

Спеціальні компетенції(СК):

СК 15 знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності;

СК 16 здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

СК 18 здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління;

СК 20 розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного);

СК 22 розуміння принципів, процесів і технологій організації суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем;

СК 24 здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, вміння презентувати туристичний інформаційний матеріал;

СК 25 здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку;

СК 26 здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу;

СК 28 здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці;

СК 29 здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства;

СК 30 здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 01 спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань;

ПРН 02 знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук;

ПРН 03 знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ;

ПРН 06 застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів;

ПРН 08 ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися;

ПРН 09 організувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки;

ПРН 10 розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна);

ПРН 12 застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг;

ПРН 14 проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття;

ПРН 15 проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань;

ПРН 16 діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості;

ПРН 17 управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері;

ПРН 18 адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях;

ПРН 19 аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань;

ПРН 21 приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

Метою виробничої туристичної практики є поглиблення та закріплення студентами теоретичних знань, набуття необхідних практичних умінь і навичок та досвіду роботи на підприємствах туристичної інфраструктури, набуття професійних умінь для прийняття самостійних рішень під час конкретних ситуацій, які виникають на підприємствах гостинності в сучасних умовах. Під час проходження виробничої туристичної практики студенти повинні ознайомитись і проаналізувати організаційну структуру та тип підприємства туристичної індустрії,

особливості його діяльності в умовах ринку, реалізацію функцій управління, особливості комунікаційного процесу, кадрову роботу, специфіку страхування туристів, специфіку складання туру, модель забезпечення якості туристичних послуг.

Завданнями виробничої туристичної практики є:

- формування професійних умінь і навичок щодо прийняття самостійних рішень під час професійної діяльності в реальних умовах;
- поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення дисциплін професійної підготовки;
- опанування сучасних прийомів, методів і знарядь праці в сфері туристичної діяльності;
- розвиток професійного мислення, прищеплення умінь фахової діяльності в умовах трудового колективу;
- виховання в здобувачів вищої освіти потреби поповнювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності;
- збір практичних і статистичних матеріалів для виконання курсових, дипломних та інших наукових робіт.

Зміст виробничої туристичної практики

Таблиця 2.1.

Зміст

виробничої туристичної практики

№ з/п	Зміст роботи	Основні компетенції, що забезпечуються	Форма звітності
1.	Настановча конференція на природничо-економічному факультеті (мета та завдання виробничої туристичної практики, обов'язки студентів-практикантів, зміст роботи студентів на період практики, вимоги до звітної документації).	ІК	Щоденник, опис
2.	Проходження інструктажу з техніки безпеки і протипожежної безпеки.	ІК, ЗК 01, СК 15	Щоденник, опис

3.	Ознайомлення з підприємством (організацією, установою), керівниками практики, розпорядком роботи на туристичному підприємстві.	ІК, ЗК 02, СК 16, ПРН 01	Щоденник, опис
4.	Ознайомлення зі статутними документами та іншими нормативними документами туристичного підприємства.	ІК, ЗК 03, СК 18, ПРН 02, ПРН 03	Щоденник, опис
5.	Вивчення показників діяльності суб'єкта підприємництва туристичних послуг.	ІК, ЗК 04, СК 20, ПРН 06, ПРН 08	Щоденник, розрахунки, висновки, пропозиції
6.	Вивчення стану і стратегії розвитку підприємств туристичної інфраструктури.	ІК, ЗК 14, СК 30, ПРН 19, ПРН 21	Щоденник, розрахунки, висновки, пропозиції
7.	Оцінка та перспективи розвитку підприємств туристичної інфраструктури.	ІК, ЗК 06, СК 20, ПРН 09, ПРН 10	Щоденник, розрахунки, висновки, пропозиції
8.	Аналіз конкурентоспроможності підприємств туристичної інфраструктури і розробка пропозицій по її підвищенню.	ІК, ЗК 07, СК 22, ПРН 12, ПРН 14	Щоденник, розрахунки, висновки, пропозиції
9.	Добір матеріалів по підготовці звіту.	ІК, ЗК 08, СК 24, ПРН 15, ПРН 16	Таблиці, графіки, пояснення, формування додатків
10.	Виконання індивідуального завдання за конкретною темою.	ІК, ЗК 12, СК 25, ПРН 17, ПРН 18	Таблиці, графіки, пояснення, формування додатків
11.	Оформлення індивідуального завдання.	ІК, ЗК 13, СК 26, ПРН 19, ПРН 21	Таблиці, графіки, пояснення, формування додатків
12.	Підготовка звітної документації студента-практиканта (щоденник практики, характеристика діяльності студента-практиканта, підписана керівником та засвідчена керівником підприємства практики, індивідуальне завдання практики, звіт студента-практиканта про проходження практики).	ІК, ЗК 14, СК 28, ПРН 01, ПРН 02	Оформлення звітної документації

Зміст, кількість і обсяг практичного матеріалу, що збирається студентом під час практики, залежить від типу та виду об'єкта дослідження, завдань практики і погоджується студентом із керівником.

Виробнича переддипломна практика, (ООК 34.03). 6 кредитів ЄКТС, 180 навчальних годин; термін проведення: 21-й, 22-й, 23-й, 24-й тижні; тривалість: 4 тижні; форма підсумкового контролю: диференційований залік.

За освітньо-професійною програмою «Туризм» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм і рекреація» галузі знань 24 Сфера обслуговування передбачено забезпечення наступними компетентностями:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 01 здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 02 здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

ЗК 03 здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

ЗК 04 здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу;

ЗК 06 здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 07 здатність працювати в міжнародному контексті;

ЗК 08 навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

ЗК 09 вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми;

ЗК 12 навички міжособистісної взаємодії;

ЗК 13 здатність планувати та управляти часом;

ЗК 14 здатність працювати в команді та автономно.

Спеціальні компетентності(СК):

СК 15 знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності;

СК 16 здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

СК 18 здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління;

СК 20 розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного);

СК 21 здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту;

СК 22 розуміння принципів, процесів і технологій організації суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем;

СК 24 здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал;

СК 25 здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку;

СК 26 здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу;

СК 28 здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці;

СК 29 здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства;

СК 30 здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 01 спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові

здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань;

ПРН 02 знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук;

ПРН 03 знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ;

ПРН 06 застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів;

ПРН 07 розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт;

ПРН 08 ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися;

ПРН 09 організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки;

ПРН 10 розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна);

ПРН 12 застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг;

ПРН 13 встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей;

ПРН 14 проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття;

ПРН 15 проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань;

ПРН 16 діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості;

ПРН 17 управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері;

ПРН 18 адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях;

ПРН 19 аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань;

ПРН 20 виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання;

ПРН 21 приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

Метою виробничої переддипломної практики є навчитися самостійно вирішувати типові завдання, які притаманні видам діяльності, відповідно до посад, на яких може працювати випускник закладу вищої освіти, самостійно навчитися здійснювати пошук потрібної інформації про стан роботи підприємства на ринку туристичних послуг, аналізувати її, виявляти основні фактори, що зумовлюють фактичний стан діяльності підприємства, розкривати основні тенденції його розвитку, пояснювати їх, пропонувати науково обґрунтовані висновки та пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності. Виробнича переддипломна практика є логічним продовженням освітніх компонентів, що розглядають питання організаційної, технологічної, маркетингової, управлінської діяльності підприємств туристичної індустрії.

Завданнями виробничої переддипломної практики є:

- поглиблення і закріплення студентами теоретичних знань;
- набуття необхідних практичних умінь та навичок і досвіду роботи на підприємствах туристичної інфраструктури;
- набуття професійних умінь для прийняття самостійних рішень під час конкретних ситуацій, що виникають на підприємствах гостинності в сучасних умовах;
- ознайомлення та аналіз організаційної структури і типу підприємства туристичної індустрії, особливості його діяльності в умовах ринку;
- реалізація функцій управління, особливості комунікаційного процесу, кадрова робота, специфіка страхування туристів;
- ознайомлення зі специфікою складання туру, моделлю забезпечення якості туристичних послуг.

Зміст виробничої переддипломної практики

Таблиця 2.2.

Зміст

виробничої переддипломної практики

№ з/п	Зміст роботи	Основні компетенції, що забезпечуються	Форма звітності
1.	Настановча конференція на природничо-економічному факультеті (мета та завдання виробничої переддипломної практики, обов'язки студентів-практикантів, зміст роботи студентів на період практики, вимоги до звітної документації).	ІК	Щоденник, опис
2.	Проходження інструктажу з техніки безпеки і протипожежної безпеки.	ІК, ЗК 01, СК 15	Щоденник, опис
3.	Ознайомлення з підприємством (організацією, установою), керівниками практики, розпорядком роботи на туристичному підприємстві.	ІК, ЗК 02, СК 16, ПРН 01	Щоденник, опис
4.	Ознайомлення зі статутними документами та іншими нормативними документами туристичного підприємства.	ІК, ЗК 03, СК 18, ПРН 02, ПРН 03	Щоденник, опис
5.	Вивчення показників діяльності суб'єкта підприємництва туристичних послуг.	ІК, ЗК 04, СК 20, ПРН 06, ПРН 08	Щоденник, розрахунки, висновки, пропозиції
6.	Вивчення стану і стратегії розвитку підприємств туристичної інфраструктури.	ІК, ЗК 14, СК 30, ПРН 19, ПРН 21	Щоденник, розрахунки, висновки, пропозиції
7.	Оцінка та перспективи розвитку підприємств туристичної інфраструктури.	ІК, ЗК 06, СК 20, ПРН 09, ПРН 10	Щоденник, розрахунки, висновки, пропозиції
8.	Аналіз конкурентоспроможності підприємств туристичної інфраструктури і розробка пропозицій по її підвищенню.	ІК, ЗК 07, СК 22, ПРН 12, ПРН 14	Щоденник, розрахунки, висновки, пропозиції
9.	Добір матеріалів по підготовці звіту.	ІК, ЗК 08, СК 24, ПРН 15, ПРН 16	Таблиці, графіки, пояснення, формування додатків
10.	Виконання індивідуального завдання за конкретною темою.	ІК, ЗК 12, СК 25, ПРН 17, ПРН 18	Таблиці, графіки, пояснення, формування додатків
11.	Оформлення індивідуального завдання.	ІК, ЗК 13, СК 26, ПРН 19, ПРН 21	Таблиці, графіки, пояснення, формування додатків

12.	Підготовка звітної документації студента-практиканта (щоденник практики, характеристика діяльності студента-практиканта, підписана керівником та засвідчена керівником підприємства практики, індивідуальне завдання практики, звіт студента-практиканта про проходження практики).	ІК, ЗК 14, СК 28, ПРН 01, ПРН 02	Оформлення звітної документації
-----	---	-------------------------------------	---------------------------------

Матеріали, зібрані під час виробничої переддипломної практики, здобувачі використовують під час написання кваліфікаційної роботи першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Зміст, кількість і обсяг практичного матеріалу, що збирається студентом під час практики, залежить від типу та виду об'єкта дослідження, завдань практики і погоджується студентом із керівником.

3. ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Індивідуальне завдання надається здобувачу вищої освіти на настановчій конференції керівником. Завдання можуть бути пов'язані з темою науково-дослідної роботи кафедри, підготовкою доповідей на наукову конференцію. Науково-дослідна робота в період практики має бути спрямована на підвищення фахового рівня підготовки здобувачів вищої освіти.

В процесі виконання індивідуального завдання здобувач вищої освіти повинен виявити:

- знання загальнотеоретичних, загальногеографічних, загальноекономічних, професійно-орієнтованих і спеціальних дисциплін, які розкривають теоретичні основи та практичні питання рекреації і туризму;
- вміння відбирати, систематизувати та обробляти інформацію відповідно до цілей дослідження;
- вміння виявляти причинно-наслідкові зв'язки процесів і явищ у конкретній галузі;
- вміння обґрунтовувати наукові висновки та конкретні пропозиції щодо вдосконалення досліджуваного туристичного підприємства (установи, організації).

Здобувач вищої освіти подає на кафедру керівнику практики виконане індивідуальне завдання по закінченню практики.

Перелік індивідуальних завдань визначається видом практики, тематичною спрямованістю досліджень за конкретним об'єктом, а також часом, відведеним на його виконання.

4. БАЗИ ПРАКТИК

Студенти зобов'язані пройти практику в термін, встановлений навчальним планом, виконати програму практики, скласти визначений програмою звіт. Під час практики студенти повинні дотримуватися встановлених правил техніки безпеки.

Керівники практики від кафедри забезпечують організацію і проведення практики відповідно до навчального плану, наскрізної та робочих програм практик, проводять інструктажі студентів і контролюють дотримання ними правил техніки безпеки, контролюють проходження практики, оцінюють її результати відповідно до поданих студентами звітів.

Студенти мають право обрати базу практики. Договори про практику укладаються між Університетом і Basis проходження практики перед кожною практикою.

5. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Підсумки практики підводяться на захисті навчальної чи виробничої практики і науково-практичній конференції на факультеті, а також на засіданні кафедри, ради факультету. Їх завдання: аналіз роботи практикантів, виявлення досягнень та недоліків у їхній роботі, оцінка підготовки студентів, оцінка якості роботи по організації практики її керівниками, вироблення заходів щодо наступного поліпшення практики.

За результатами практики студенти здають звітні матеріали для перевірки й оцінювання. Аналіз звітних матеріалів дозволяє керівникам практики зробити висновки щодо рівня осмислення студентами набутого в процесі проходження практики досвіду, їх ставлення до виробничої діяльності, до обраної професії.

Підсумки роботи практикантів підводяться у формі захисту практики.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Підсумкова оцінка, отримана здобувачем вищої освіти, формується в документах відповідної форми (заліково-екзаменаційних відомостях) Університету. Оцінювання результатів практики і визначення підсумкової оцінки, проводиться за критеріями оцінювання та шкалою оцінювання, наведених у таблицях 5.1., 5.2., 5.3.

Таблиця 5.1.

Система оцінювання звітної документації

№ з/п	Об'єкт оцінки	Максимальна кількість балів, яку може одержати студент
1.	Виконання завдань практики	30
2.	Наявність власних висновків та пропозицій	10
3.	Зміст і культура ведення щоденника практики	10
4.	Виконання індивідуального завдання практики	10
5.	Виконання звіту практики	10
6.	Результати захисту практики	30
7.	Всього	100

Таблиця 5.2.

Шкала оцінювання результатів практики: національна та ECTS
(для навчальної практики «Вступ до фаху»)

Рейтингова оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A (відмінно)	зараховано
82-89	B (дуже добре)	
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX	незараховано
34 і менше	F	

Таблиця 5.3.

Шкала оцінювання результатів практики: національна та ECTS
(для виробничої туристичної практики
та виробничої переддипломної практики)

Рейтингова оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX	незадовільно

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні джерела:

1. Агафонова Л. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання : навч. посібник. Київ: Знання України, 2021. 352 с.
2. Бугіль С.Я. Економіка туристичного підприємства: конспект лекцій. Львів : ЛНАУ, 2020. 106 с.
3. Економіка туризму: підручник за ред. В. Ю. Світлична, С. А. Александрова; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 167 с.
4. Звіти Всесвітньої туристичної організації. World Tourism Organization. URL: <https://tourlib.net/wto.htm>.
5. Левицька І.В., Басюк Д.І., Климчук А.О., Тарасюк Г.М., Москвічова О.С. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир, 2020. 488 с.
6. Любчук О.К. Організація туризму. Основи туризмознавства : навч. посібник. Маріуполь : ГВУЗ "ПДТУ", 2018. 154 с.
7. Мальська М.П. Економіка туризму: теорія та практика: підручник. К.: Центр учбов. л-ри», 2014. 544 с.
8. Мальська М.П. Рутинський М.Й., Білоус С.В., Мандюк Н.Л. Економіка туризму: теорія та практика: підруч. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 544 с.
9. Мальська М.П., Паньків Н.М., Ховалко А.Б. Світовий досвід розвитку туризму: підручник. Київ : «Центр учбової літератури», 2017. 244 с.
10. Мальська М.П., Худо В.В. Туристичний бізнес: теорія та практика. Підручник // 2-ге вид., перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2012. 368 с.
11. Михайліченко Г.І. Туроперейтинг : підручник. Київ :Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 304 с.
12. Організація туризму: підручник за ред. І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Поколотна та ін.; за ред. І.М. Писаревського. Х.:ХНАМГ, 2018. 541 с.
13. Організація туризму: підручник за ред. Л.М. Алексеєнко та ін. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 448 с.

14. Організація туристичних подорожей: навч. посіб. за ред. Г.І. Михайліченко, А.Ю. Єременко. К., 2011. 392 с.
15. Писаревський І.М., Александрова С.А. Професійно-комунікативна компетентність (в туризмі) : підручник. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Харків : Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова, 2017. С. 37–39.
16. Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція) (п. 4.4) <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>.
17. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція)
https://drive.google.com/file/d/0B_EBvdN4dQSI5DVIV04waWZvbW5xVnM2Mmd5Y1FLdi1rUC0w/view?resourcekey=0-tYSPd5dBX2-ZMCs1ShozJA.
18. Туристична асоціація України. URL: <http://www.tau.org.ua/>.
19. Хоптяр Ю.А., Хоптяр А.Ю. Туристичними маршрутами- літописна Бакота. Проблеми туристичної галузі України: здобутки, стан, перспективи/ Збірник праць та матеріалів засідання наукового симпозіуму, 3-4 квітня 2014 року / [редкол.: С.Е.Баженова (голова), Л.В.Баженов (наук. ред.), С.Д.Гальчак та ін.]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – С.78-85.
20. Хоптяр А. Розвиток туристичної галузі Кам'янець-Подільського. Передумови, стан, перспективи. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. / за ред. Ящициної І.В. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2019. Випуск 14 С. 450-455.

Додаткові джерела:

21. Баєв В. В. Основи туropolерейтингу: навч. посіб. К.:ДП“Вид. дім “Персонал”, 2016. 156 с.
22. Брусильцева Г.М., Зима О.Г. Правове регулювання туристичної діяльності : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.
23. Ващишин М.Я. Правове регулювання туристичної діяльності : навч.-метод. посібник. Львів : ПП Сорока Т.Б., 2014. 168 с.

24. Гафурова О.В. Правове регулювання туристичної діяльності : методичні вказівки для вивчення дисципліни. Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2019. 56 с.
25. Дутчак С.В. Управління регіональним розвитком туризму : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2011. 135 с.
26. Заблоцька Р. О. Світовий ринок послуг : підручник. Київ: Знання, 2014. 280 с.
27. Карпов В. Маркетинг: прогнозування кон'юнктури ринку : навч. посібник. Київ, 2021. 215 с.
28. Козловський Є.В. Правове регулювання туристичної діяльності: навч. посіб. / Є.В. Козловський. К.: Центр учбової літератури, 2015. 295 с.
29. Коляда Т.А. Правове регулювання туристичної діяльності : навчальний посібник. Харків : ХНАМГ, 2008. 190 с.
30. Лисюк Т.В. Організація туристичних подорожей. (Туроперейтинг). Методичні рекомендації до практичних робіт. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2020. 79 с.
31. Любіцева О.О. Методика розробки турів: навч. посіб. Київ: Альтерпрес, 2013. 104 с.
32. Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: вступ до фаху: підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 335с.
33. Михайліченко Г.І. Туроперейтинг : підручник. К.: Київ. нац. тогр.-екон. ун-т, 2018. 304 с.
34. Організація туризму (Організація туристичних подорожей): методичні рекомендації до вивчення дисципліни для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 242 «Туризм» ОС «Бакалавр». Мукачево: МДУ, 2018. 40 с.
35. Пазуха М. Д. Кон'юнктура світових товарних ринків : навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2008. 272 с.
36. Пащук О. В. Маркетинг послуг: стратегічний підхід : навчальний посібник. Київ, 2005. 560 с.
37. Правила користування готелями і аналогічними засобами розміщення і надання готельних послуг. *Відомості Верховної Ради України*, 2004. № 19.

38. Редько В.Є. Посібник до самостійного вивчення дисципліни «Туроперейтинг». – Дніпропетровськ: Біла К.О., 2014. 63 с.
39. Сфера обслуговування в Україні: нормативні документи: збірник основних законодавчих актів. Упор. О. Роїна. Київ : КНТ, 2007. 457 с.
40. Туроперейтинг: навч. посіб. за заг.ред. В.Я. Брича. К.: Кондор-Видавництво, 2015. – 276 с.

Інформаційні ресурси:

41. Tourism for Sustainable Development Goals. URL: <http://tourism4sdgs.org/>.
42. Tourism Statistics. URL: <https://www.e-unwto.org/toc/unwtotfb/current>.
43. UNWTO Tourism Highlights. URL: <https://www.e-unwto.org/>.
44. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
45. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
46. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. № 2026-III. Дата оновлення: 16.10.2020 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text>.
47. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. Дата оновлення : 01.01.2021 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
48. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 16.06.1992 р. № 2456-XII. Дата оновлення : 08.08.2021 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>.
49. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>.
50. Туристична бібліотека «Все про туризм». URL: <http://tourlib.net/transport.htm>.